

เสวนา คลังสมอง-คลังปัญญาสยาม (ครั้งที่ 28)

เรื่อง “การจัดการความรู้กับการยกระดับขีดความสามารถในการแข่งขันขององค์กรและประเทศ”

โดย ดร.อัมพร แสงมณี (กรรมการผู้จัดการ บริษัท ทริส คอร์ปอเรชั่น จำกัด)

วันจันทร์ที่ 24 มีนาคม 2568 เวลา 10.00 - 11.00 น. ณ สถาบันคลังสมองของชาติ และผ่านระบบ VDO Conference (ZOOM)

ในยุคที่ความรู้กลายเป็นทรัพยากรสำคัญที่สุดการจัดการความรู้ (Knowledge Management: KM) จึงไม่ใช่แค่กระบวนการทางธุรการขององค์กร หากแต่เป็นวัฒนธรรมทางปัญญาที่จำเป็นต่อการยกระดับความสามารถในการแข่งขันทั้งในระดับองค์กรและประเทศ อย่างไรก็ตามวัฒนธรรมไทยบางประการ เช่น การเกรงใจ ลำดับอาวุโส หรือการยึดติดกับผู้พูดมากกว่าข้อมูลกลับเป็นอุปสรรคสำคัญที่ทำให้ “ความรู้ไม่ไหล” และไม่ถูก “ตรวจสอบยืนยัน” (Validate) จนกระทั่งองค์กรขาดการเรียนรู้เชิงระบบที่แท้จริง

1. การไหลของความรู้ได้ยาก เพราะติดกับดักวัฒนธรรม

ปัญหาหลักของ KM ในไทยคือ “การไหลของความรู้ (Knowledge Flow)” ซึ่งมักติดขัดเพราะ

- ให้ความสำคัญกับ “คนพูด” มากกว่า “เนื้อหา”
- ขาดการตรวจสอบ ยืนยัน หรือถกเถียงความรู้ (Validation)
- เกรงใจไม่กล้าตั้งคำถามกับผู้มีอำนาจหรืออาวุโสกว่า
- ไม่คุ้นชินกับการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในเชิงวิพากษ์เพื่อพัฒนา

ผล คือ ความรู้ที่เกิดขึ้นในองค์กรมักเป็นเพียงความเชื่อ หรือ ข้อมูลที่ไม่ทบทวน ซึ่งอาจเกิดข้อผิดพลาดหรือไม่เหมาะสมกับบริบทปัจจุบัน

2. ปัญหาความรู้ฝังอยู่ในตัวบุคคล (Tacit Knowledge)

องค์ความรู้ส่วนใหญ่ในองค์กร คือ Tacit Knowledge หรือความรู้ที่ฝังอยู่ในตัวบุคคลมากถึง 80% ซึ่งยากต่อการถ่ายทอด ยากต่อการเขียนออกมาเป็นคู่มือหรือกระบวนการ ต้องอาศัยความสัมพันธ์และการมีพื้นที่ปลอดภัยในการแลกเปลี่ยน หากองค์กรใดไม่สามารถแปลง Tacit ให้เป็น Explicit ได้ ความรู้จะติดตัวบุคคลนั้นไปและสูญหายเมื่อบุคลากรออกจากระบบ

3. STEM: เครื่องมือปลดล๊อควัฒนธรรม KM แบบไทย

ในขณะที่ระบบ KM ของไทยมีข้อจำกัดทางวัฒนธรรม STEM (Science, Technology, Engineering, Mathematics) กลับกลายเป็นแนวทางที่ช่วยสร้าง “วัฒนธรรมแห่งการตรวจสอบ” ได้

- ความรู้ใน STEM ต้องพิสูจน์ได้ (Experimental / Evidence-based)
- ส่งเสริมการคิดเชิงเหตุผล การตั้งคำถาม และการทดลอง
- ลดอคติจากตำแหน่งหรือลำดับชั้นทางสังคม

การส่งเสริมการเรียนรู้แบบ STEM จึงไม่ใช่เพียงการผลิตวิศวกรหรือวิทยาศาสตร์ แต่เป็นการปลูกฝังระบบคิดที่เอื้อต่อ KM และนวัตกรรม

4. ความรู้กับการสร้างขีดความสามารถในการแข่งขัน

การจัดการความรู้ที่ดีไม่ได้ช่วยแค่ให้ทำงานได้ดีขึ้น แต่ยังเพิ่ม Productivity ของแรงงานและองค์กร เสริมสร้างนวัตกรรมใหม่ (Innovation) และขยายขอบเขตของความสามารถในระดับประเทศ หากความรู้สามารถไหล (Flow) ได้ดี และมีการตรวจสอบตลอดเวลาระบบจะเกิด Loop ที่ทำให้ความรู้พัฒนาได้อย่างต่อเนื่อง และสะสมอย่างเป็นระบบเสมือน “ดอกเบญจพัตน์” ซึ่งยังนานยิ่งสร้างความต่างกับประเทศอื่นอย่างชัดเจน

5. คิดเชิงระบบ: KM ต้องมากกว่าความรู้เฉพาะเรื่อง

KM ที่แท้จริงต้องเชื่อมโยงองค์ความรู้ในหลายมิติ ไม่ใช่แค่การจัดเก็บหรือแลกเปลี่ยนความรู้เฉพาะเรื่อง การคิดเชิงระบบ (System Thinking) เป็นอีกขั้นของการจัดการความรู้ที่มีคุณภาพ เพราะเห็นความเชื่อมโยงระหว่างภาพเล็กกับภาพใหญ่ เข้าใจผลกระทบในระยะยาวไม่ตัดสินจากผลเฉพาะหน้า และกล้าตั้งคำถามกับสิ่งที่เคยเชื่อเพื่อหาแนวทางที่ดีกว่า

6. สรุป

การยกระดับขีดความสามารถในการแข่งขันขององค์กรและประเทศ ไม่อาจเกิดขึ้นได้จากนวัตกรรมหรือเทคโนโลยีเพียงอย่างเดียว หากไม่มีระบบการจัดการความรู้ที่ไหลเวียนและถูกตรวจสอบได้ ประเทศไทยจึงควรส่งเสริมวัฒนธรรมของการเรียนรู้ที่กล้าคิด กล้าถาม และกล้าโต้แย้งอย่างมีเหตุผล พร้อมทั้งใช้ STEM เป็นเครื่องมือในการฝึกกระบวนการคิด สร้างการ Validate และเปิดทางให้ความรู้ “ไหลได้ไกล” เพื่อสร้างเศรษฐกิจและสังคมที่ยั่งยืนในระยะยาว

7. ช่องทางการติดตามรับชม

สามารถติดตามรับชมย้อนหลังได้ที่ “YouTube” สถาบันคลังสมองของชาติ

